

TÜZDEV

TÜRKİYE ÜSTÜN ZEKÂLİ VE
DÂHİ ÇOCUKLAR
EĞİTİM VAKFI

TÜZDEV Üstün Zekalı ve Dahî Çocuklar eğitimi Çalıştayı

26 Mayıs 2024

Rami Kütüphanesi
172.-173. Salon

- SONUÇ RAPORU -

ISBN 978-60564798-8-5

9 786056 479885

TÜZDEV

Türkiye Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitimi Çalıştayı

Hazırlayanlar

Prof. Dr. Bayram ÖZER – Bilim Kurulu Başkanı

Önder AVCI – Başkan Yardımcısı

Yusuf İslam AKAY – Genel Müdür

İstanbul – 2024

Telif Hakkı Sahibi: ©Türkiye Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitim Vakfı, 2024. Tüm hakları Türkiye Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitim Vakfı'na aittir. Kaynak gösterilmeksizin alıntı yapılamaz. Alıntı yapıldığında kaynak gösterimi: "Türkiye Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitimi Çalıştayı, Türkiye Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitim Vakfı, <https://www.tuzdev.org/calistay>, erişim tarihi" şeklinde olmalıdır.

TÜZDEV

Türkiye Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitim Vakfı

İçindekiler

Çalıştay Başkanları	4
Çalıştay Düzenleme Kurulu	4
Çalıştay Bilim Kurulu	5
Çalıştay Düzenlemede Yer Alan Kurum Kuruluşlar	6
Giriş	7
Çalıştayın Vizyonu	8
Çalıştayın Amacı	9
Çalıştayın Yöntemi	11
Birinci Aşama: Çevrimiçi Sunumlar	11
İkinci Aşama: Çevrimiçi Görüşlerin Alınması	11
Üçüncü Aşama: Yüz Yüze Müzakereler ve Değerlendirmeler.....	11
Oturumların Konuları ve Sorular	12
Verilerin Toplanması ve Rapor Hazırlama	13
Çalıştayın Hedefleri	14
Çalışma Grupları: 1. Masa	17
Tablo 1: Üstün Zekâlı Çocukların Tanımı ve Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Kavramları	17
Çalışma Grupları: 2. Masa	23
Tablo 2: Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi	23
Çalışma Grupları: 3. Masa	26
Tablo 3: Üstün Zekâlı Çocukların Tanılama.....	26
Çalışma Grupları: 4. Masa	36
Tablo 4: Üstün Zekâlı Çocukların İstihdamı – Öğretmen Yetiştirme Politikaları.....	36
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	48
ÇALIŞTAY FOTOĞRAFLARI	51

Çalıştay Başkanları

Op. Dr. Kemal TEKDEN

Prof. Dr. Fatih ALTUN

Prof. Dr. Musa YILDIZ

Prof. Dr. Ahmet Cevdet ACAR

Prof. Dr. Mehmet Hakkı ALMA

Çalıştay Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Bayram Özer (Başkan)

Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU

Prof. Dr. Ahmet Emre BİLGİLİ

Prof. Dr. Nilgün METİN

Doç. Dr. Ahmet KAVLAK

Doç. Dr. Gürkan ERGEN

Doç. Dr. Sait CEYHAN

Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

Doç. Dr. Yaşar BARUT

Doç. Dr. Volkan DURAN

Doç. Dr. Mahmut ÇİTİL

Dr. Fatih Mehmet COŞKUN

Dr. Ünal AKYÜZ

Dr. Abdullah EKER

Dr. Hakan METİN

Dr. Mehmet Ali GÜNDOĞDU

Afra Selcen TAŞDELEN

Nuri ÖZKAN

Yusuf İslam AKAY

Önder AVCI

Erol KÖMÜR

Mustafa YILDIRIM

Zekâi ŞEKERCİ

Meltem TAF

Nurullah DEMİR

Kenan KILINÇ

Fatih DUMAN

Mustafa DUGAN

Bilal ÖZDEMİR

Çalıştay Bilim Kurulu

Prof. Dr. Osman ÇAKMAK	Doç. Dr. Mustafa OTRAR
Prof. Dr. Abdulhak Halim ULAŞ	Doç. Dr. Adnan Fatih KOCAMAZ
Prof. Dr. Adem TATLI	Doç. Dr. Salih AKYILDIZ
Prof. Dr. Behçet ORAL	Doç. Dr. Şaban BERK
Prof. Dr. Burhan AKPINAR	Doç. Dr. Mustafa TEKKE
Prof. Dr. Hüseyin Fazlı ERGÜL	Doç. Dr. Marilena Z. LEANA-TAŞCILAR
Prof. Dr. Mehmet TURAN	Doç. Dr. Ahmet BİLDİREN
Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ	Doç. Dr. Burak KARABEY
Prof. Dr. Mustafa Sait KURŞUNOĞLU	Doç. Dr. Esra KANLI DENİZCİ
Prof. Dr. Muhammet KURULAY	Doç. Dr. Sezen CAMCI
Prof. Dr. Mustafa Serdar KÖKSAL	Doç. Dr. Ayşin KAPLAN SAYI
Prof. Dr. Zeynep KURTULMUŞ	Doç. Dr. Feyzullah ŞAHİN
Prof. Dr. Hasret Nuhoglu	Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN
Prof. Dr. Ali Fuat ARICI	Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ	Dr. Ayşegül İŞLEKELLER BOZCA
Prof. Dr. Kemal YÜRÜMEZOĞLU	Dr. Öğr. Üyesi Ayça KÖKSAL KONİK
Prof. Dr. Serap EMİR	Dr. Öğr. Üyesi Melodi ÖZYAPRAK Dr.
Prof. Dr. Mustafa BAŞARAN	Öğr. Üyesi Nüket AFAT
Prof. Dr. Hacı Musa TAŞDELEN	

Çalıştay Düzenlemede Yer Alan Kurum Kuruluşlar

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Maarif Platformu

Gazi Üniversitesi

Üniversite Öğretim Elemanları Dayanışma
Derneği

Yıldız Teknik Üniversitesi

MENSA Sınai Tic. ve Mali Yat. A.Ş.

Erciyes Üniversitesi

TEKDEN Grup

İstanbul Zaim Üniversitesi

ERDEM Hastanesi

İğdır Üniversitesi

BOZDAĞ Film

Düzce Üniversitesi

İŞLER Kitabevleri

Türkiye Maarif Vakfı

LİMİT Yayınları

Rami Kütüphanesi

ORTAKLAR

DESTEKLEYEN KURUMLAR

SPONSORLAR

Giriş

TÜZDEV (Türkiye Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitim Vakfı) tarafından düzenlenen Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitimi Çalıştayı, ülkemizde üstün zekâlı çocukların eğitimi ve istihdamı konularında kapsamlı değerlendirmeler yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda, üstün zekâlı çocukların eğitimden iş hayatına kadar geçen süreçte karşılaştıkları avantajlar ve zorluklar, eğitim politikaları ve öğretmen yetiştirme stratejileri gibi önemli konular ele alınmıştır. Bu çalıştayın amacı, üstün zekâlı çocukların potansiyellerini en üst düzeyde kullanabilmeleri için gerekli politikaların ve stratejilerin belirlenmesine katkıda bulunmaktır. Çalıştay süresince, farklı kurum ve kuruluşlardan akademisyenlerin, öğretmenlerin, velilerin, iş insanlarının, bürokratların ve öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen oturumlarda, üstün zekâlı çocukların tanımlanması, eğitimi, tanınması ve istihdamı gibi temel başlıklar detaylı bir şekilde tartışılmış ve değerlendirilmiştir.

Çalıştayın ilk aşaması, 18-19 Mayıs 2024 tarihlerinde oturum başkanlarının çalıştay öncesinde çevrimiçi sunumlar yapmasıyla başlamıştır. İkinci aşama, çalıştay web sitesi üzerinden katılımcılar ve ilgili çevrelerden konu başlıklarıyla ilgili çevrimiçi görüşlerin alınmasıyla devam etmiştir. Son aşama ise, 26 Mayıs 2024 tarihinde Rami Kütüphanesi'nde dört ayrı oturum halinde yapılan müzakere ve değerlendirmelerle sonuçlanmıştır. Bu süreçlerin sonunda elde edilen veriler derlenmiş ve çalıştay sonuç raporu hazırlanmıştır.

Çalıştayda, “Üstün Zekâlı çocukların Tanımı ve Kavramların Betimlenmesi”, “Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi”, “Üstün Zekâlı çocukları Tanılama” ve “Üstün Zekâlı çocukların İstihdamı – Öğretmen Yetiştirme Politikaları” başlıkları altında dört ana oturum düzenlenmiştir. Her oturumda, belirlenen sorulara yönelik kapsamlı tartışmalar yapılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur. Çalıştayın genel vizyonu, üstün zekâlı çocukların eğitim ve istihdam süreçlerinde karşılaştıkları sorunların tespitine bu sorunların çözümüne yönelik stratejilerin geliştirilmesidir. Çalıştayın amacı, üstün zekâlı öğrencilerin toplumda daha etkin bir şekilde yer almalarını sağlamak ve onların potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirebilmelerine destek olmaktır. Bu rapor, çalıştayda ele alınan konuları, tartışılan sorunları ve sunulan çözüm önerilerini detaylandırmakta ve gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutmayı hedeflemektedir.

Çalıştayın Vizyonu

TÜZDEV Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitimi Çalıştayı, üstün zekâlı çocukların ülkemizde ve dünyada öncü rol üstlenmeleri için gereken her türlü desteğin sağlanması gerektiğine inanmaktadır. Bu vizyon doğrultusunda, üstün zekâlı çocukların eğitim ve kariyer süreçlerinde daha etkin ve verimli olmalarını sağlamak, onların potansiyellerini en üst düzeyde kullanarak topluma ve insanlığa değer katmalarına imkan tanımak en büyük hedefimizdir. TÜZDEV 'in vizyonu ülkemizdeki üstün zekâlı ve dâhi çocukların potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak için gerekli ortamı hazırlayacak çalışmalar yapmaktır. Bu çalıştay TÜZDEV 'in vizyonuna uygun olarak üstün zekâlı çocukların eğitim ve istihdam süreçlerinde karşılaştıkları sorunları tespit etmek, çözüm önerileri sunmak ve bu çocukların topluma katkılarını artıracak politikalar geliştirmek için kapsamlı bir politika geliştirmeyi amaçlamaktadır.

TÜZDEV 'in vizyonunun diğer boyutu üstün zekâlı çocukların erken yaşlardan itibaren keşfedilmesi, doğru yönlendirilmesi ve desteklenmesi yoluyla, onların bilgi, beceri ve yeteneklerini en üst düzeye çıkarmaktır. Bu doğrultuda, eğitim sistemimizin ve iş dünyasının bu çocukların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yapılandırılması büyük önem taşımaktadır. Üstün zekâlı çocukların eğitim ve kariyer süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olmak, onların üretken ve yenilikçi fikirlerini hayata geçirmelerine imkan tanıyarak ülkemizin bilim, sanat, teknoloji ve diğer tüm alanlarda ileriye taşınmasına katkı sağlayacaktır.

Çalıştay, üstün zekâlı çocukların eğitim ve istihdam süreçlerinde yer alan tüm paydaşları bir araya getirerek, ortak bir vizyon geliştirmeyi ve bu vizyon doğrultusunda somut adımlar atmaya amaçlamaktadır. Bu kapsamda, eğitimciler, işverenler, sivil toplum kuruluşları, devlet kurumları ve aileler arasındaki iş birliğini güçlendirmeyi hedeflemekteyiz. Çalıştayın sonunda, elde edilen bulgular ve öneriler ışığında, üstün zekâlı çocukların eğitim ve istihdam süreçlerine yönelik kapsamlı ve sürdürülebilir politikalar geliştirilmesi ve uygulanması için yol haritaları oluşturulacaktır.

Çalıştayın Amacı

TÜZDEV Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitimi Çalıştayı, üstün zekâlı ve dâhi çocukların eğitim ve istihdam süreçlerinde karşılaştıkları sorunları belirlemek, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek ve bu çocukların topluma en yüksek düzeyde katkı sunmalarını sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. Çalıştayın temel hedefi, üstün zekâlı çocukların potansiyellerini en üst düzeye çıkaracak eğitim modelleri ve istihdam stratejileri geliştirmektir.

Bu çalıştayda, üstün zekâlı çocukların tanımlanması, eğitim ihtiyaçları, tanılama yöntemleri ve iş dünyasındaki istihdam süreçleri gibi konular ele alınarak, kapsamlı bir değerlendirme yapılacaktır. Amacımız, bu çocukların erken yaşlardan itibaren doğru tanımlanması ve yönlendirilmesi, eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorlukların aşılması ve iş dünyasında karşılaştıkları engellerin ortadan kaldırılması için gerekli adımları belirlemektir.

Çalıştayın amaçları arasında şunlar yer almaktadır:

1. **Üstün Zekâlı Çocukların Tanımlanması:** Üstün zekâlı, üstün yetenekli ve özel yetenekli kavramlarının doğru tanımlanması ve bu kavramların Türkçe 'deki karşılıklarının netleştirilmesi.
2. **Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi:** Üstün zekâlı ve dâhi çocukların eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorlukların tespit edilmesi ve bu zorlukların aşılması için özel eğitim programları ve öğretim modelleri geliştirilmesi.
3. **Tanılama Yöntemlerinin Geliştirilmesi:** Üstün zekâlı ve dâhi çocukların erken dönemde tanımlanması için kullanılan yöntemlerin gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi, çoklu değerlendirme yöntemlerinin yaygınlaştırılması.
4. **İstihdam Stratejilerinin Geliştirilmesi:** Üstün zekâlı ve dâhi çocukların iş dünyasında karşılaştıkları avantajlar ve zorlukların belirlenmesi, bu çocukların iş yaşamına uyum sağlamaları için gerekli destek mekanizmalarının oluşturulması ve beyin göçünün önlenmesi için stratejiler geliştirilmesi.

5. **Toplumsal Farkındalığın Artırılması:** Üstün zekâlı ve dâhi çocuklar hakkında toplumda var olan yanlış algıların düzeltilmesi ve bu çocukların topluma katkılarının daha iyi anlaşılması için farkındalık çalışmaları yapılması.
6. **Politika Önerilerinin Geliştirilmesi:** Üstün zekâlı ve dâhi çocukların eğitim ve istihdam süreçlerine yönelik kapsamlı ve sürdürülebilir politikaların oluşturulması ve bu politikaların hayata geçirilmesi için somut adımlar atılması.

TÜZDEV Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitimi Çalıştayı, bu hedefler doğrultusunda, üstün zekâlı çocukların eğitim ve iş hayatında daha etkin ve verimli olmalarını sağlamak, onların potansiyellerini en üst düzeyde kullanarak topluma ve insanlığa değer katmalarına imkan tanımak amacıyla önemli bir ortam sunmaktadır. Bu çalıştayın sonunda elde edilecek bulgular ve öneriler, gelecekte yapılacak çalışmalar için yol gösterici nitelikte olacaktır.

Çalıştayın Yöntemi

TÜZDEV Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitimi Çalıştayı, üstün zekâlı çocukların eğitim ve istihdam süreçlerinde karşılaştıkları sorunları belirlemek ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla, üç aşamalı bir yöntemle gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem, katılımcıların aktif katılımını ve farklı bakış açılarını birlikte değerlendirerek kapsamlı ve uygulanabilir sonuçlar elde edilmesini amaçlamaktadır.

Birinci Aşama: Çevrimiçi Sunumlar

Çalıştayın ilk aşaması, 18-19 Mayıs 2024 tarihlerinde oturum başkanlarının belirlenen dört ana konuda çevrimiçi sunumlar yapmasıyla başlamıştır. Bu sunumlar, çalıştay katılımcılarının ve ilgili çevrelerin konu hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamak ve tartışmalar için bir temel oluşturmak amacıyla düzenlenmiştir. Her oturum başkanı, çalıştayın ana konularına ilişkin kapsamlı bilgi sunmuş ve katılımcıların sorularını yanıtlamıştır.

İkinci Aşama: Çevrimiçi Görüşlerin Alınması

Çalıştayın ikinci aşaması, çalıştay web sitesi üzerinden gerçekleştirilen çevrimiçi görüş toplama sürecini kapsamaktadır. Çalıştay katılımcıları ve ilgili çevrelerden, çalıştay konu başlıkları ile ilgili görüşler ve öneriler oluşturulan bir form aracılığıyla toplanmıştır. Bu aşama, geniş bir katılımcı kitlesinin fikir ve deneyimlerini paylaşmasını sağlamak ve çalıştayda ele alınacak konuların daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Üçüncü Aşama: Yüz Yüze Müzakereler ve Değerlendirmeler

Çalıştayın üçüncü ve son aşaması, 26 Mayıs 2024 Pazar günü İstanbul'da bulunan Rami Kütüphanesi'nde düzenlenen yüz yüze oturumlar ile gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada, çalıştay için belirlenen dört ana konuda dört ayrı oturum halinde müzakereler ve değerlendirmeler yapılmıştır. Her oturumda, katılımcılar belirlenen sorulara yönelik tartışmalar yapmış ve çözüm önerileri sunmuştur. Oturumlarda elde edilen veriler, moderatörler tarafından derlenerek çalıştay sonuç raporunun hazırlanması için kullanılmıştır.

Oturumların Konuları ve Sorular

Çalıştay, üstün zekâlı çocukların eğitimi ve istihdamı ile ilgili dört ana konuda düzenlenen oturumlardan oluşmaktadır:

1. **Üstün Zekâlı Çocukların Tanımı ve Kavramların Betimlenmesi:** Bu oturumda, üstün zekâlı, üstün yetenekli ve özel yetenekli kavramlarının tanımları ve bu kavramların Türkçede nasıl kullanılması gerektiği tartışılmıştır.
2. **Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi:** Üstün zekâlı çocukların eğitim ihtiyaçları, karşılaştıkları zorluklar ve özel eğitim programlarının nasıl tasarlanması gerektiği konuları ele alınmıştır.
3. **Üstün Zekâlı Çocukları Tanılama:** Üstün zekâlı çocukların nasıl tanınması gerektiği, tanılamak için hangi ölçütlerin kullanılacağı ve en doğru tanılama yöntemlerinin neler olduğu konuları üzerinde durulmuştur.
4. **Üstün Zekâlı Çocukların İstihdamı – Öğretmen Yetiştirme Politikaları:** Üstün zekâlı çocukların iş dünyasında karşılaştıkları avantajlar ve zorluklar, istihdam stratejileri ve iş yerlerinde yeteneklerinin nasıl daha iyi kullanılabileceği ve üstün zekâlı çocuklar için öğretmen yetiştirme politikaları tartışılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Rapor Hazırlama

Bu üç aşamanın sonucunda elde edilen veriler toplanmış ve çalıştay sonuç raporu hazırlanmıştır. Çalıştay süresince yapılan tartışmalar ve sunulan öneriler, üstün zekâlı çocukların eğitim ve istihdam süreçlerine yönelik kapsamlı ve sürdürülebilir politikaların geliştirilmesi için yol gösterici olacaktır. Çalıştayın yöntemi, katılımcıların aktif katılımını sağlayarak konuyla ilgili farklı alanlardan ve farklı tecrübeleri olan insanları bir araya getirerek deneyimlerin paylaşılmasını sağlamak ve bu sayede daha etkili ve uygulanabilir sonuçlar elde etmek amacıyla yapılandırılmıştır. Bu amaçla akademik olarak konuyla ilgili çalışanlar ve farklı sosyal, fen ve sağlık bilimleri alanında akademik ve bilimsel çalışmaları olan uzmanlar ile aynı mantıkla toplumun farklı kesiminden insanlar bir araya getirilmiştir. Bu şekilde zengin bir etkileşim ve tartışma ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çalıştayın Hedefleri

TÜZDEV Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitimi Çalıştayı, üstün zekâlı çocukların eğitim ve istihdam süreçlerinde karşılaştıkları sorunları belirlemek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek amacıyla bir dizi hedef belirlemiştir. Çalıştayın temel hedefleri şunlardır:

1. Kavramların Netleştirilmesi

- Üstün zekâlı, üstün yetenekli ve özel yetenekli kavramlarının tanımları ve bu kavramların Türkçede nasıl kullanılması gerektiği konusunda ortak bir anlayış oluşturmak.
- Kavramların doğru anlaşılması ve içeriğinin netleştirilmesi için akademik ve yasal çerçeveler belirlemek.

2. Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi

- Üstün zekâlı çocukların eğitim ihtiyaçlarını tespit etmek ve bu ihtiyaçlara yönelik özel eğitim programları geliştirmek.
- Eğitim süreçlerinde karşılaşılan zorlukları belirlemek ve bu zorlukların aşılması için stratejiler geliştirmek.
- Üstün zekâlı çocuklar için farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş eğitim modelleri tasarlamak.

3. Tanılama Yöntemlerinin Geliştirilmesi

- Üstün zekâlı çocukların erken dönemde tanınması için kullanılan yöntemlerin gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi.
- Çoklu değerlendirme yöntemlerini yaygınlaştırmak ve formal ile in formal değerlendirme araçlarını birlikte kullanmak.
- Tanılama süreçlerinde aile, öğretmen ve öğrenci gözlemlerinin yanı sıra performans ve zekâ testlerinin etkin kullanımını sağlamak.

4. İstihdam Stratejilerinin Geliştirilmesi

- Üstün zekâlı çocukların iş dünyasında karşılaştıkları avantajlar ve zorlukları belirlemek.
- Bu çocukların iş yaşamına uyum sağlamaları için gerekli destek mekanizmalarını oluşturmak.
- Üstün zekâlı çocukların yeteneklerini en iyi şekilde kullanabilecekleri esnek ve üretken çalışma ortamları sağlamak.
- Beyin göçünün önlenmesi için üstün zekâlı çocuklara yönelik cazip istihdam ve kariyer fırsatları geliştirmek.

5. Toplumsal Farkındalığın Artırılması

- Üstün zekâlı çocuklar hakkında toplumda var olan yanlış algıların düzeltilmesi.
- Üstün zekâlı çocukların topluma katkılarının daha iyi anlaşılması ve bu konuda toplumda farkındalık yaratılması.
- Ailelerin ve eğitimcilerin üstün zekâlı çocukların özellikleri ve ihtiyaçları konusunda bilgilendirilmesi.

6. Politika Önerilerinin Geliştirilmesi

- Üstün zekâlı çocukların eğitim ve istihdam süreçlerine yönelik kapsamlı ve sürdürülebilir politikalar geliştirmek.
- Devlet, sivil toplum kuruluşları ve iş dünyasının iş birliği ile üstün zekâlı çocukların desteklenmesi için somut adımlar atmak.
- Üstün zekâlı çocukların potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmelerine imkan sağlayacak yasal ve kurumsal düzenlemeler yapmak.

7. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Programlarının Geliştirilmesi

- Üstün zekâlı çocukların eğitiminde görev alacak öğretmenlerin bilgi ve becerilerini artırmak.

- Hizmet içi eğitim programlarını yaygınlaştırmak ve öğretmenlerin üstün zekâlı çocuklarla çalışma yeterliliklerini geliştirmek.
- Eğitim fakültelerinde ve öğretmen yetiştirme programlarında üstün zekâlı çocukların eğitimi ile ilgili dersler ve modüller eklemek.

Bu hedefler doğrultusunda, TÜZDEV Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitimi Çalıştayı, üstün zekâlı çocukların potansiyellerini en üst düzeyde kullanabilmeleri için gerekli adımları belirlemeyi ve bu çocukların topluma daha etkin katkılar sunmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Çalıştayın sonunda elde edilecek bulgular ve öneriler, gelecekte yapılacak çalışmalar için yol gösterici nitelikte olacaktır.

Çalışma Grupları: 1. Masa

Çalıştay, üstün zekâlı çocukların eğitimi ve istihdamı ile ilgili dört ana konuda düzenlenen oturumlardan oluşmaktadır. Üstün zekâlı çocukların tanımı ve kavramların betimlenmesi çalıştay oturumlarından birinci oturumun konusudur. Bu oturumda, üstün zekâlı, üstün yetenekli ve özel yetenekli kavramlarının tanımları ve bu kavramların Türkçede nasıl kullanılması gerektiği tartışılmıştır. Bu tartışma sonuçları tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Üstün Zekâlı Çocukların Tanımı ve Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Kavramları

Sıra No	Çalışma Konusu	Öneriler
1.a	“Üstün Zekâlı”, “Üstün Yetenekli” ve “Özel Yetenekli” kavramlarından hangisinin kullanılması doğrudur?	<ul style="list-style-type: none">• Harika çocuk, Allah’ın Lütfu Çocuk, Bahşedilmiş Çocuk, Armağanlı Çocuk,• Dâhi kavramlarının kullanılmaya devam edilmesi,• Halk ozanlarının da üstün zekâlı çocuklar kapsamında incelenmesi,• Çocukların bilge kişilerce desteklenmesi önemli. çocukları zimmetlemek gibi düşünebiliriz. Mütevelli heyetinden her kişiye birkaç çocuk zimmetleyip onları maddi manevi desteklenmesi lazım.• Üstün zekâlı çocukların yurt dışında eğitim almaları ve tekrar ülkemize dönmesi önemli. Bunu yapabilmek için çocukların yurtdışına beyin göçü olmayacak şekilde yetiştirilmeleri önemlidir. Lisans eğitimini kendi ülkesinde, yüksek lisans eğitimini yurt dışına yönlendirmek lazım.• Çocukların sosyal bilimlere yeteneği olan çocukların teşvik edilmesi lazım. Bu alanda ihtiyaç var. Sürekli teknik alanlara yönlendirilmesi, kısır bir döngüye sebebiyet vermektedir.

	<ul style="list-style-type: none">• Bizim lider yetiştirmemiz lazım. Lider vizyonlu çocuk yetiştirmemiz lazım. Enderun mektebi gibi devlete lider, devlet adamı yetiştirmemiz lazım.• Bu çocukların ekonomik kaygılarının olmaması lazım, devlet eliyle desteklenmesi lazım. Üniversite sınavında ilk bin çocuğa iki asgari ücret miktarında burs verilmesi ve eğitimlerinin çift anadal şeklinde planlanması, temel bilimlere yönlendirilmesi önemli.• Nitelikli göç veren, niteliksiz göç alan bir ülke durumundayız, bunu düzeltmemiz lazım.• Kavramın kendisinden ziyade içinin nasıl doldurulduğu önemli. Bakanlık üstün zekâlı veya üstün yetenekli kavramlarına artık takılmıyor. Kavramın içinin doldurulması önemli.• Özel yetenekliler alanında görev yapan eğitimcilerin geneli üstün zekâlı kavramını tercih etmektedir.• Üstün zekâlı ifadesinin ayrıştırıcı bir dil olduğuna dair eleştiriler var ancak ayrılması lazım. Burada üstün ifadesi zekâ açısından ön planda olması anlamında kullanılır.• Üstün zekâ yerine yüksek zekâ denilebilir.• Anlamamak zekâ eksikliğinden değil, anlatan ve anlatılanın kavramları ile ilgilidir. Kelime eksikliği olan insanın temel sıkıntısı, kelime eksikliğini anlamamış olmasıdır.• Alternatifi bilinmeyen kavram, inançtır.• Çocuğun sorduğu sorular, soru sorma tekniği çocuğun zihin kapasitesi hakkında önemli ipuçları veriyor.• Üstün zekâ, üstün yetenek yerine üstün gayret ifadesi kullanılabilir. Sistem konuşma üzerine kurulmuş, konuşmadan daha önce dinlemek lazım. Çocuklar
--	--

		<p>okudukları kitabın özetini çıkarmalı veya çizerek anlatmalı.</p> <ul style="list-style-type: none">• Aile, aile okulu mutlaka işin içinde olmalı. Çocuğu okula göndermekle iş bitmiyor, ailede işin içinde olmalı.• Çizgi roman ve çizgi filmler ile üstün zekâlı çocuklara yönelik çalışmalar yapılabilir. Ortaokul çocukları yoğun bir şekilde çizgi romana ilgi duymaktalar. Manga kültürü yaygınlaşmış. Hikayeleştirerek anlatmak veya nasihat etmek, çocuklara iyi gelmiyor. Kral Şakir gibi çizgi filmlerde alt mesaj milli kültür ancak çoğu çizgi filmlerde verilen mesaj paganizm, eşcinsellik, suanizm ırkçılık gibi mesajlar içermektedir. Biz genel manada ezik bir psikoloji ile büyüyoruz.• Çocuk için çizgi film yapılsa bazı kavramlar kullanılmalıdır. Yetenekli çocuğu nasıl görselleştirmek lazım? Üstün zekâlı çocuk nasıl tiplenir?• Çocuklarda aidiyet hissini oluşturmak lazım. Kültürel işgal sebebiyle bu duygu zayıflamaktadır.• Özel kavramı sınırladığı için kullanılması uygun değildir. Fikre saygı olmaz, insana saygı olur.• Dâhi kelimesi, üstün yetenekli kelimeleri kullanımı daha uygun olur.• Azerbaycan da üstün zekâlı çocuklar için sivri zekâlı ifadesini kullanıyorlar.• Dâhi pratik çözüm üretebilme becerisi, zekâ bilgileri kavrama ve sıralama becerisidir.• Deha bir kabiliyettir, dehanın doğrusu yönlendirilmesi çok önemlidir.• Güncelde kullanılan kelimelerden üstün zekâlı çocuk, harika çocuk, mevhibe, süper çocuk, üst zekâlı çocuklar gibi kavramlar önerildi.
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none">• “Özel” ifadesi bu çocukları tanımlamak için uygun değildir. Bu çocukları doğru tanımlamaz.• Üstün zekâlı kelimesi hakkında fikir birliğine varılmıştır.• Zekâ ve yetenek kavramları birbirinden ayrılmalıdır.
1.b	Dünyada hangi kavramlar kullanılmaktadır?	<ul style="list-style-type: none">• Mevhibe (Arapça), abgari, deha, sıra dışı, fevkalade çocuklar, bedi, eşsiz, benzersiz, darındı balalar (Kazakça), gifted, fetanet, iktidarlı (Özbekçe),• Rusya’da, üstün zekâlı çocuk için yetenekli çocuk ifadesi,• Kırgızca “talantulu” kullanılmaktadır.
1.c	Seçtiğiniz kavramın tanımı nasıl olmalıdır?	<ul style="list-style-type: none">• Üstün Zekâlı ve Dâhi kavramları olmalı.• Zekânın tanımı net ve anlaşılır olmalıdır. Herkes zekâ tanımından aynı şeyi anlamalıdır. Zekâ gelişir ancak akıl gelişmez.• Zekâ aklın çalışma hızı demektir.• Yapay zekâ, akıllı vida gibi. Yapay zekâ opsiyon fazlalığı demektir.• Seçilen kavramda bir verilmişlik ve bahşedilmişlik var. Zekâ geliştirilebilen bir şey.• Şuur nedir? Farkındalık demektir. Akıl, tutmak ve bağ anlamındadır. Arapça kelimedir. Akıl sınırlarını bilene denir. Şuur farkında çalışmak demektir. Bilinç şuur kelimesinin karşılığında değildir. Farkında olduğunun farkında olmaya akıl denir. Hayvan farkında olduğunun farkında değildir. Farkında olduğunun farkında olmakben ve ben olmayı ayırmaktır. Ben olan ve olmaya karar veren akıldır.• Akıl=zekânın fonksiyonudur.• Üstün zekâlı çocukların yetiştirilmesinde din ve ahlak eğitimizaruridir, gereklidir. Çünkü zekâ hem müspet hem menfi kullanılabilir.

1.d	Seçtiğiniz kavramın gerekçesi nedir?	<ul style="list-style-type: none">• İnsanda bilgi yeteneği vardır ama bomboş gelir. Hayvanda kısıtlı bir miktarda vardır.• Windows yüklemesem bilgisayar çalışmıyor.• Bir adamın zekâ seviyesi 100, kelime sayısı 100000, bir adamın zekâ seviyesi daha düşük ama kelime sayısı daha fazla. Bu adam daha zeki kabul ediliyor.• Akıl ve zekâ kelimeleri lügat olarak birbiri yerine kullanılıyor ancak kavram olarak kullanılmaz. TDK 'da bu düzeltilmelidir.• Eşitin daha eşiti olmadığı gibi aklın daha çok akli olmaz. Akıl eşittir.• Akıl, gelecekte hareketli bugünkü eylemi belirleme işidir.• Klasik tanıma göre zekâ, çevreye uyum sağlama becerisidir.• Zekâ bir kılıçtır, bu kılıcı kullanmak akıldır.• Potansiyeli doğru kullanma becerisi akıldır.• Batıda akıl, doğuda kalp ön plandır.• Akıl, zekâ kavramlar beyin ile ilgilidir. Bununla birlikte kalpte beyinle ilgili hücreler bulunmuştur.
------------	--------------------------------------	---

Tablodaki kavram önerileri ve değerlendirmeler, üstün zekâlı, üstün yetenekli ve özel yetenekli çocukların tanımlanmasında kullanılan terimlerin kapsamını ve bu terimlerin kültürel, toplumsal ve eğitimsel bakış açılarını ortaya koymaktadır. “Üstün zekâlı” terimi, alanda görev yapan eğitimcilerin tarafından tercih edilmekle birlikte bu ifadenin ayrıştırıcı anlamına karşı çıkanların da olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte, üstün zekâlı ifadesinin, çocukların zekâ kapasitelerinin ön planda olduğunu vurguladığı, bu nedenle de ayrıştırmaktan ziyade tanımlayıcı bir anlam taşıdığı söylenebilir. Alternatif olarak “yüksek zekâ” ifadesi de önerilmekte, bu terimin daha nötr ve kapsayıcı bir dil sunduğu düşünülmektedir. Bu kavramların yerine “Özel yetenek” kavramının üstün zekâlı öğrencileri tanımlamak için yeterli olmadığı fikri kabul görmektedir.

Önerilen diğer kavramlar arasında “harika çocuk”, “Allah’ın Lütü Çocuk”, “Bahşedilmiş Çocuk” ve “Armağanlı Çocuk” gibi terimler, çocukların özel ve değerli olduklarını vurgulamakta ve onların toplumsal olarak daha kabul edilebilir bir biçimde tanımlanmasını sağlamaktadır. “Dâhi” ve “deha” gibi kavramlar, pratik zekâ ve bilgi işleme becerilerinin öne çıktığı durumlarda kullanılması önerilen terimlerdir. Bu terimlerin, üstün yetenekli çocukların potansiyelini ve zekâlarının etkileyici doğasını yansıttığı düşünülmektedir.

Arapça kökenli “Mevhibe”, “abgari”, “bedi” ve “fetanet” gibi kavramlar da olağanüstü zekâ ve yeteneği tanımlayan terimler olarak öne çıkmaktadır. Bu kavramlar hem geleneksel hem de modern anlamda üstün zekâlı çocukların özelliklerini yansıtırken, eğitim ve toplumsal farkındalık açısından da zengin bir bağlam sunmaktadır. Kazakça “darındı balalar” ve Kırgızca “talantulu” gibi uluslararası kavramlar, kültürel çeşitliliğin bu alandaki etkisini ve farklı toplumların üstün yetenekli çocuklara yönelik yaklaşımlarını göstermektedir. İngilizcede yaygın olarak kullanılan “gifted” terimi ise, doğuştan gelen özel yetenek ve potansiyeli vurgulayan uluslararası bir kavram olarak bilinmektedir.

Tablodaki değerlendirmeler, çocukların sadece akademik alanlarda değil, aynı zamanda sosyal ve ahlaki değerlerle desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Zekânın doğru yönlendirilmesi, potansiyelin olumlu bir şekilde kullanılması açısından gerekli görülmektedir. Özellikle ahlaki ve dinî eğitim, üstün zekâlı çocukların hem kişisel gelişimleri hem de toplumsal katkıları açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu çocukların yetiştirilmesinde ailelerin de aktif katılımı gerektiği, aile-okul iş birliğinin başarı için vazgeçilmez olduğu belirtilmektedir.

Sonuç olarak, kullanılan kavramın kendisinden ziyade, bu kavramın içinin nasıl doldurulduğu ve çocukların nasıl desteklendiği daha önemli görülmektedir. Zekâ ve akıl kavramlarının net bir şekilde ayrılması ve tanımlarının toplumda doğru bir şekilde anlaşılması, eğitimde ve tanımlamalarda kafa karışıklığını önlemek adına önem arz etmektedir. Akıl, zekânın işleyiş biçimi olarak görülmekte ve zekânın potansiyelini etkili bir şekilde kullanabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Bu değerlendirmelere göre çocukların sadece zekâ kapasitelerine göre

değil, aynı zamanda potansiyellerinin nasıl yönlendirildiğine göre de değerlendirilmesi gerektiği birinci masanın çalışmasına dayanan tablodaki verilerden anlaşılmaktadır.

Çalışma Grupları: 2. Masa

Çalıştay masalarından ikincisi üstün zekâlı çocukların eğitimi masasıdır. Üstün zekâlı çocukların eğitimi masasında: üstün zekâlı çocukların eğitim ihtiyaçları, karşılaştıkları zorluklar ve özel eğitim programlarının nasıl tasarlanması gerektiği konuları ele alınmıştır. Bu tartışma sonuçları tablo2’de verilmiştir.

Tablo 2: Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi

Sıra No	Çalışma Konusu	Öneriler
2.a	Üstün zekâlı çocukların eğitim ihtiyaçları nelerdir?	<ul style="list-style-type: none">Eğitim ihtiyaçları, mesleki disiplinlerin ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlanmalıdır.Kişisel ihtiyaçlar ile, mesleki ihtiyaçları azami düzeyde buluşturacak müfredat hazırlanmalıdır.
2.b	Üstün zekâlı çocukların eğitimi ile ilgili zorluklar nelerdir?	<ul style="list-style-type: none">Üstün yetenekli öğrencilerin tipleri, farklı özellikleri dikkate alındığında, karşılaşılan zorluklar da asgariye inecektir.Zorluk? Neye göre, kimse göre? Bir öğretmen için, üstün yetenekli öğrenci zor olabildiği gibi, öğrenci için de öğretmen “zor insan” olarak görülebilmektedir.
2.c	Üstün zekâlı çocuklar için özel eğitim programları nasıl tasarlanmalıdır?	<ul style="list-style-type: none">Güncel mesleki gelişmeler yakından takip edilmelidir.Üstün yetenekli çocuklar icra ettikleri mesleklerde sorunu tespit eden, süreçleri geliştiren, çözüm odaklı kişiler olarak yer alabilir.Eğitim programlarının kişisel ihtiyaçlara göre kısa dönemli tasarlanması gerekir. Tepeden inme dayatmalar ile sunulan eğitim programları, genellikle

		karşılık bulmamakta, sorun çözmekte, aksine yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.
--	--	--

Tablo 2’de görüldüğü üzere üstün zekâlı çocukların eğitime yönelik değerlendirmeler, bu öğrencilerin farklılaşan ihtiyaçlarının karşılanmasının, eğitim sisteminin ve müfredatın esnekliği ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim ihtiyaçlarının, öğrencilerin kişisel yetenekleri ve mesleki alanlardaki potansiyelleri göz önünde bulundurularak tasarlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, mesleki disiplinlerin gereklerine uygun eğitim programlarının oluşturulması, öğrencilerin kişisel gereksinimleri ile mesleki hedeflerinin optimal bir düzeyde buluşmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşımla, üstün yetenekli öğrenciler için hazırlanan eğitim programlarının, yalnızca akademik başarıyı hedeflemekle kalmayıp, aynı zamanda mesleki ve kişisel gelişimi destekleyen bir yapı sunması önem kazanmaktadır.

Tabloda ortaya çıkan görüşlere göre üstün zekâlı öğrencilerin eğitime dair en önemli zorluklardan biri, farklı özelliklere sahip bu öğrencilerin heterojen yapısıdır. Bu çeşitlilik, eğitim sürecinde çok sayıda zorlukla mücadele etmesine ve öğretmenlerin farklı yaklaşımlar geliştirmesini gerektirmektedir. Bir öğretmen açısından, üstün zekâlı bir öğrenci ile çalışmak karmaşık ve zorlu olabilirken, öğrenci de öğretmeni “zor” ya da yetersiz olarak algılayabilmektedir. Bu durum, eğitim sürecinin her iki taraf için de dinamik ve sürekli uyum gerektiren bir süreç olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin, üstün zekâlı öğrencilerin kişisel özelliklerini tanıyıp anlamaları, bu zorlukların üstesinden gelmesine katkı sağlayacaktır.

Tabloda vurgulanan konulardan birisi de üstün zekâlı öğrenciler için tasarlanan eğitim programlarının, kısa dönemli ve esnek bir yapıda olması gerektiğidir. Bu programların, öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik güncel mesleki gelişmeler göz önünde bulundurularak tasarlanması, eğitim süreçlerinin etkinliğini artırmaktadır. Tepeden inme ve katı bir şekilde dayatılan programların, eğitimde karşılık bulamadığı ve genellikle yeni sorunlara yol açtığı belirtilmiştir. Bu sebeple, üstün zekâlı öğrencilerin eğitiminde, katılımcı ve dinamik bir müfredat yaklaşımı benimsenmeli, programlar esneklik ve kişisel özellikler dikkate alınarak şekillendirilmelidir.

Sonuç olarak, üstün zekâlı çocukların eğitim programlarının tasarlanmasında kişisel ve mesleki yeterliklerinin dengeli bir biçimde ele alınması, karşılaşılan zorlukların üstesinden gelinmesi için öğretmenlerin ve öğrencilerin birbirini anlaması ve eğitim programlarının kişisel özelliklere uygun şekilde düzenlenmesi, eğitimde başarıyı artıracaktır. Eğitim sisteminin esnek, güncel ve katılımcı bir yaklaşımla tasarlanması, bu öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmelerini mümkün kılacaktır.

Çalışma Grupları: 3. Masa

Çalıştay masalarından üçüncüsü üstün zekâlı çocukların tanılama masasıdır. Üstün zekâlı çocukların tanılama masasında: üstün zekâlı çocukların nasıl tanılanması gerektiği, tanılama için hangi ölçütlerin kullanılacağı ve en doğru tanılama yöntemlerinin neler olduğu konuları üzerinde durulmuştur. Bu tartışma sonuçları tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Üstün Zekâlı Çocukları Tanılama

Sıra No	Çalışma Konusu	Öneriler
3.a	Üstün zekâ nasıl tanılanır?	<ul style="list-style-type: none">• Tipik gelişim gösteren çocukların gelişim özelliklerinin belirlenerek buna göre gözlem ölçütleri belirlenmeli. Güncel üstün yetenek özelliklerinin belirlenerek bunun ölçüt alınması. Yeni değerlendirme ölçütlerinin hazırlanması gerekiyor. Çağın çok gerisinde kaldık. Güncellenmiş in formal gözlem araçları ve formal değerlendirmenin ölçüt alınması gerekiyor.• Zekâyı yönetme becerisinin diğer bir ifadeyle zekâ ile birlikte kendini yönetme becerilerinin de dikkate alınması hatta ölçüt alınması gerekmektedir.• Ölçütlerin kişiselliği önemli bir konudur. Her çocuk ve her üstün zekâ biriciktir. Kendi içinde kişiye özgü bir performans düzeyi bulunmaktadır. Bu bağlamda ölçütün çocuktan çocuğa değiştiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda kişisel farklılıkları göz önünde bulundurmamak oldukça yararlı olacaktır. Hem gözlem hem uzman görüşü

		<p>hem de testlerin değerlendirilmesi gerekiyor. Gelişimsel özelliklerin tekrar değerlendirilmesi gerekiyor. Geçerli güvenilir olan testlere ek olarak gelişimsel özelliklerin tekrar ele alınarak üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerini kıstas almak ölçüt olarak belirlenmeli. Zekâ testleri güncellenmiş gelişim özellikleri ve performansa dayalı değerlendirme aşamalı olmalıdır (in formalden formale).</p> <ul style="list-style-type: none">• Yaş grubu olarak tanılama çalışmaları iki ayrı dönemde ele alınabilir. Erken çocukluk ve 12 yaş sonrası dönem olarak ayrılabilir. Erken çocukluk döneminde çocuğun potansiyeli değerlendirilmeli. Motor beceriler (ince ve kaba motor) değerlendirilmeli. Tüm gelişim alanındaki becerilerin normatif olarak değerlendirilmesi gerekiyor. Akademik başarı tek ölçüt asla olmamalı, yaratıcılık, motivasyon gibi zekâ kuramlarında da yer verilen performans alanları da değerlendirilmeli. Akademik beceriler de yaratıcı düşünme becerileri de eşit şekilde değerlendirilmeli.• Erken çocukluk döneminde çocuğun ürünleri ve ürüne dayalı değerlendirme süreçlerine yer verilmesi de çok önemlidir. Zekânın bir ürüne dönüştürülmesi de bir ölçüt olarak ele alınabilir.
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none">• Sosyal ve duygusal gelişimi de oldukça önemli. Bu alanlarda sorun yaşayan çocukların potansiyellerini sergileyememesi sebebiyle.• Aday gösterme sürecinde aile (adaylık ölçütlerini, gözlemlerine dayalı) ve öğretmen, akran ve çocuk kendisini aday gösterebilir. Adaylık aşamasında ölçüt olarak her grubun görüşlerinin eşit bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bunlara portfolyo ve ürünleri de değerlendirmeye ekleyeceksem bunun ağırlığının daha fazla olması gerekiyor. Tanılama aşamasında ise güncel, geçerli ve güvenilir zekâ testleri kullanılmalı. Bunların ağırlığının da yüksek olması gerekiyor. Normatif başarı testleri de bunlara ek olarak dengeli bir şekilde ele alınması gerekiyor. Seçme aşamasında ise her disiplinden üstün yetenek uzmanı, psikolog gibi çocukla birlikte çalışan uzmanın çocuğun güçlü yönlerinin değerlendirilerek tanılanması gerektiğini düşünüyorum.• Etkinlik temelli değerlendirme/tanılama yaklaşımı, test ve sınıf gözlemlerinin ötesinde çocuğun performansını ortaya çıkarmaya yönelik etkinlikler yaparak ve çocuğun performansını gözlemleyerek tanılama süreci yürütülebilir. Adaylık sürecinde bu yaklaşım kriter olarak kullanılabilir.
--	--

		<p>Çocuğun performansı önceden belirlenmiş ölçütlere göre değerlendirilmelidir.</p> <ul style="list-style-type: none">• Güncel gelişmeler ve yaklaşımlar yakından takip edilmeli, araştırmalar sürekli yapılmalıdır.
3.b	Üstün zekâlılığı belirlemek için hangi ölçütler kullanılmalı?	<ul style="list-style-type: none">• Tipik gelişim gösteren çocukların gelişim özelliklerinin belirlenerek buna göre gözlem ölçütleri belirlenmeli. Güncel üstün yetenek özelliklerinin belirlenerek bunun ölçüt alınması. Yeni değerlendirme ölçütlerinin hazırlanması gerekiyor. Çağın çok gerisinde kaldık. Güncellenmiş in formal gözlem araçları ve formal değerlendirmenin ölçüt alınması gerekiyor.• Zekâyı yönetme becerisinin ölçüt alınması gerekiyor.• Ölçüt çocuktan çocuğa değişiyor.• Kişisel farklılıkları da göz önünde bulundurmakta fayda var. Hem gözlem hem uzman görüşü hem de testlerin değerlendirilmesi gerekiyor. Gelişimsel özelliklerin tekrar değerlendirilmesi gerekiyor. Geçerli güvenilir olan testlere ek olarak gelişimsel özelliklerin tekrar ele alınarak üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerini kıstas almak ölçüt olarak belirlenmeli. Zekâ testleri güncellenmiş gelişim özellikleri ve performansla dayalı değerlendirme aşamalı olmalı. İn formalden formale.• Yaş grubu olarak ikiye ayrılmalı. Erken çocukluk ve 12 yaş sonrası erken çocukluk döneminde çocuğun potansiyeli değerlendirilmeli. Motor beceriler (ince ve kaba motor) değerlendirilmeli. Tüm gelişim alanındaki becerilerin normatif olarak değerlendirilmesi gerekiyor. Akademik başarı kriter, yaratıcılık da değerlendirilmeli. Akademik beceriler de yaratıcı düşünme becerileri de eşit şekilde değerlendirilmeli.

		<ul style="list-style-type: none">• Erken çocukta çocuğun ürünleri de çok önemli.• Sosyal ve duygusal gelişimi de oldukça önemli. Bu alanlarda sorun yaşayan çocukların potansiyellerini sergileyememesi sebebiyle.• Zekânın bir ürüne dönüştürülmesi de bir kriter olarak ele alınmalı.• Aday gösterme sürecinde aile (adaylık ölçütlerini, gözlemlerine dayalı) ve öğretmen, akran ve çocuk kendisini aday gösterebilir. Adaylık aşamasında kriter olarak her grubun görüşlerinin eşit bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bunlara portfolyo ve ürünleri de değerlendirmeye ekleyeceksem bunun ağırlığının daha fazla olması gerekiyor. Tanılama aşamasında ise güncel, geçerli ve güvenilir zekâ testleri kullanılmalı. Bunların ağırlığının da yüksek olması gerekiyor. Normatif başarı testleri de bunlara ek olarak dengeli bir şekilde ele alınması gerekiyor. Seçme aşamasında ise her disiplinden üstün yetenek uzmanı, psikolog gibi çocukla birlikte çalışan uzmanın çocuğun güçlü yönlerinin değerlendirilerek tanılanması gerektiğini düşünüyorum.• Etkinlik temelli değerlendirme/tanılama yaklaşımı, test ve sınıf gözlemlerinin ötesinde çocuğun performansını ortaya çıkarmaya yönelik etkinlikler yaparak ve çocuğun performansını gözlemleyerek tanılama süreci yürütülebilir. Adaylık sürecinde bu yaklaşım kriter olarak kullanılabilir. Çocuğun performansı önceden belirlenmiş ölçütlere göre değerlendirilmelidir.• Sübjektif ve objektif ölçütler bir arada kullanılmalıdır.
3.c	Üstün zekâlı çocukları tanılamak için kullanılan hangi	<ul style="list-style-type: none">• Eklektik bir yaklaşım benimsenmelidir. En doğru bir yöntemden söz edilemez. Yöntemlerin en iyi işleyen

	yöntem daha doğrudur?	<p>kisimlerini çok iyi değerlendirip bir bütünde topladığımızda daha iyi tanımlama yapabiliriz. Bugün bahsettiğimiz yöntemlerin birbiriyle uyumlu bir şekilde kullanarak çocuğun yeteneği ile alakalı doğru bir tablo ortaya çıkabilir. Kişi bazlı ve program bazlı değerlendirme yaptığımızda daha farklı yollar benimsenmeli.</p> <ul style="list-style-type: none">• Tek bir doğru yöntemin olmadığının bilincinde süreç yürütülmelidir. Kişisel farklılıklar da göz önünde bulundurularak, kişiye özgü bir tanımlama yapılması gerekmektedir.• Kullanılacak ölçme araçlarının da farklılık göstermesi gerekmektedir. Ölçüm araçlarının hata payı da bulunuyor, birden fazla araçla yeteneklerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Yöntem olarak nitel ve nicel yaklaşımların kullanılarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda ele almak gerekmektedir. Süreç temelli ele almak kritik bir noktadır. Alternatif değerlendirme, çevresel değerlendirme araçlarının önemli olduğunu görüyoruz. Formal bir değerlendirme sürecinde öğrenci bir davranışı sergileyemeyebilir, in formal değerlendirme süreçlerinde çocuğun yeteneği fark edilebilir. Çocuk ölçmek istediğimiz alanda yüksek performans göstermiyor
--	-----------------------	--

		<p>olabilir ancak ilgi alanlarına göre değerlendirme yapıldığında bir yeteneği fark edilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none">• Erken çocuklukta ve iki kere farklı olan çocuklu farklı ölçme araçlarının kullanılması gerekiyor. Örneğin, erken çocukluk döneminde görsel algı testleri tanılama sürecinde kullanımı tercih edilebilir.• Bir yöntem yeterli olsaydı, bugün burada toplanmazdık. Okula başlama sürecinde ailelerden gelen dönüt ve öğretmen gözlemleri ile bir zekâ testine tabii tutulup çocukların daha farklı eğitim almaları gerektiğini düşünüyorum. Kişiselleştirilmiş, zenginleştirilmiş ve yetenek alanlarına uygun eğitim almaları gerektiğine inanıyorum. Kişisel farklılıkların gözetildiği eğitimin yetenek gelişimlerine katkıda bulunacağına inanıyorum.• Yöntem seçimi çocuktan çocuğa farklılaşır, olabildiğince erken dönemde.• Yöntemsel anlamda söyleyebileceğimiz şeyler var. Çoklu veriye dayalı veya tekil yöntem değerlendirme yöntemleri tercih edilebiliyor. Bu grup içerisinde kişisel farklılıklar söz konusu ise, bu farklılıkları göz önünde bulundurarak tanılama yapabileceğimiz yöntem çoklu değerlendirme yöntemidir. Çocuğun ilgi stili, öğrenme süreçleri, okuduğu kitaplar, öğretmen ve ebeveyn gözlemi, ürün ve
--	--	---

		<p>portfolyolar değerlendirilmelidir. Sonrasında kişisel özellikleri, hazır bulunuşluğuna dayalı ölçme araçlarına uygun kişisel değerlendirme yapılmalıdır. Adaylıktan elde edilen veriler ile ekip tarafından çocuk bazlı bir değerlendirme yapılarak tanılanmalıdır. Tutarsızlık yaklaşımı ve güçlü ve zayıf yönleri yöntemleri öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli çocukları tespit etme. Hibrit yöntem. Bu yöntemler çocuk bazlı farklılaşabilir.</p> <ul style="list-style-type: none">• Sadece sayısal verilerin değil, performansa dayalı değerlendirme veriler ile de kişisel bazlı seçme ve yerleştirme gerçekleştirilmelidir. Sonraki aşamada elde edilen verileri nasıl birleştireceğimize karar vermemiz gerekiyor.• Tanılama yapmak amacıyla çoklu değerlendirme, aile ve öğretmen eğitimi, süreç odaklı değerlendirme için objektif değerlendirme, iki kere farklı çocukları ve alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen, dili ve kültürü farklı olan çocukları değerlendirmek için farklı ölçme araçları (sözel olmayan ölçüm araçları tarama yapmak amacıyla kullanılmalıdır) ve daha fazla ölçme aracı geliştirilmelidir.
--	--	--

Tablodaki bilgiler, üstün zekâlı çocukların tanılanması ve değerlendirilmesi sürecinin karmaşıklığını ve zorluğunu ortaya koymaktadır. Üstün zekâlı çocukların eğitim ihtiyaçlarını doğru belirleyebilmek ve onları uygun eğitim programlarına yönlendirebilmek için tanılama

sürecinin, güncel ve çok yönlü değerlendirme ölçütlerine dayanması gerektiği vurgulanmaktadır. Tablodaki öneriler, tanılama sürecinin kişisel özellikleri göz önünde bulundurması gerektiğini ve hem in formal hem de formal yöntemlerin birlikte kullanılmasının önemini belirtmektedir.

Zekâ tanılmasında geleneksel zekâ testlerinin tek başına yeterli olmadığı, bu nedenle çocukların sosyal, duygusal ve motor becerilerinin de değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu yaklaşım, zekâ testlerinin güncellenmiş gelişim özellikleri ve performansa dayalı bir şekilde yeniden ele alınmasını önermektedir. Özellikle erken çocukluk dönemi ve 12 yaş sonrası için farklı değerlendirme yaklaşımlarının benimsenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu dönemlerde çocukların üretkenlik ve motivasyon gibi unsurlarının da değerlendirilmesi gerektiği, akademik başarıların yanı sıra düşünme becerilerinin eşit derecede dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Tanılama sürecinde kişisel özelliklerin önemine dikkat çekilmiş ve çocuktan çocuğa değişebilecek kriterlerin belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ölçütlerin kişisel olması ve çocuğun potansiyelini tam anlamıyla yansıtabilmesi, eğitimin verimli bir şekilde planlanmasını sağlar. Bu bağlamda, çocukların sadece akademik performansları değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal gelişimleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Zekânın bir ürüne dönüştürülmesinin, değerlendirme kriterlerinden biri olarak ele alınabileceği ve çocuğun özgün ürünlerinin portfolyo şeklinde tanılamada kullanılmasının önemine vurgu yapılmıştır. Tablodan anlaşıldığı üzere bu masada tanılama yöntemlerinde eklettik bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği ve tek bir doğru tanılama yöntemin olmadığı altı çizilmiştir. Değerlendirmelere göre nitel ve nicel verilerin birlikte kullanılması, performans ve süreç odaklı değerlendirme yöntemlerinin önemini artırmaktadır. İki kere farklı olan çocuklar gibi özelgrupların, sözel olmayan ölçüm araçları ve alternatif değerlendirme yöntemleriyle tanılanması gerektiği belirtilmiştir. Çünkü alternatif değerlendirme yöntemlerinin kullanılması, farklı sosyo-ekonomik düzeylerden ve kültürel arka planlardan gelen çocuklar için önemli bir faktördür.

Sonuç olarak, tabloda üstün zekâlı çocukların tanınmasında çoklu değerlendirme yöntemlerinin kullanılması, kişisel özelliklere uygun ölçüm araçlarının seçilmesi ve süreç odaklı bir yaklaşım uygulanması gerektiği önerilmektedir. Çünkü hem objektif hem de subjektif ölçütlerin bir arada kullanılması, çocuğun ilgi alanları ve güçlü yönlerinin keşfedilmesine imkan tanıyacaktır. Aile ve öğretmenlerin gözlemlerinin de sürece dahil edilmesi, daha kapsamlı ve doğru bir değerlendirme yapılmasına katkı sağlayacaktır.

Çalışma Grupları: 4. Masa

Çalıştay masalarından dördüncüsü üstün zekâlı çocukların istihdamı – öğretmen yetiştirme politikaları masasıdır. Bu masada: Üstün zekâlı çocukların iş dünyasında karşılaştıkları avantajlar ve zorluklar, istihdam stratejileri ve iş yerlerinde yeteneklerinin nasıl daha iyi kullanılabileceği ve üstün zekâlı çocukları için öğretmen yetiştirme politikaları tartışılmıştır. Bu tartışma sonuçları tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Üstün Zekâlı Çocukların İstihdamı – Öğretmen Yetiştirme Politikaları

Sıra No	Çalışma Konusu	Öneriler
4.a	İş dünyasında üstün zekâlı kişilerin avantajları ve zorlukları nelerdir?	<ul style="list-style-type: none">• Üstün zekâlı çocuklar iş yaşamına atılacaklarında ya da atıldıklarında herhangi bir destek alıyorlar mı? Ağırlıklı olarak istihdam da istikrar sorunu yaşıyorlar. Kurum kültürüne uyum, yönergelere uyma ve davranış tutarlılığı sorunları yaşayabiliyorlar. Birlikte çalıştıkları yöneticilerin üstün zekâlı çocukları anlamak konusunda bilinçli olması gerekiyor. Ekip çalışmasında zorluklar yaşayabiliyorlar. Kariyer kararsızlığı yaşayabiliyorlar. Kurum içinde yalnız kalabiliyorlar. Eğitim yaşamında aşırı asosyal ve sosyal becerileri zayıf yetişmişse sosyal beceriler ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi için destek almaları ve ilgili paydaşların onlara uyumsal süreçte katlanmaları gerekiyor. Üstün zekâlı çocuklarla ilgili toplumsal yanlış algılar var. Bu algılar iş yaşamındaki çevreye de yansıyor. Bu konuda devlet ve STK iş birliği ile üstün zekâlı çocukların kişilik özelliklerine uygun bağımsız ve esnek çalışma fırsatları veren istihdam politikası geliştirilmesi gerekiyor. Üstün zekâlı çocuklar ülkemizde iş yaşamına başlayınca karşılaştıkları sorunlar, avantajlar ve dezavantajların belirlenmesi amacıyla kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır.

	<ul style="list-style-type: none">• Üstün zekâlı çocuklarda eğitim politikaları geliştirildiği gibi istihdam ve kariyer destekleme politikaları da geliştirilmeli. Eğitim yaşamında çok parlak başarısı olan üstün zekâlı öğrenciler iş yaşamına atıldıklarında başarısız olabilmektedirler.• Üstün zekâlı bireylerin istihdamında beyin göçünün önlenmesi için neler yapılabilir? Kendi üstün zekâlı bireylerimizin istihdamı hatta farklı ülkelerden üstün zekâlı bireyleri cezbedecek araştırma merkezleri ve güçlü şirketler, markalar ve teknoloji kurumları olması gerekiyor. ARGEM gibi gözbebeği kurumlarda bile netleşmiş bir program ya da istihdam politikası yok. Üstün zekâlı bireylerin iş yaşamına başarılı olması ve istihdamı, üstün zekâlı öğrencilerle çalışan öğretmenin eğitimi ve ebeveyn eğitimi ile birlikte değerlendirilmelidir. İstihdamın sağlıklı olması için aile terbiyesi, doğru yönlendiren ve destekleyen eğitim birlikteele alınmalıdır. İstihdam sorunlarının büyük çoğunluğu iyieğitim alamama ya da eğitimsel süreçlerdeki gelişimsel eksiklerden kaynaklanıyor. Birbirinden bağımsız değerlendirilemez. Veliler: çocuğumuzun üstün zekâlı olduğunu öğrenince neler yapmamız gerektiğine yönelik kendimizi yetersiz hissettik.• Bilsem öğrencileri BİLSEM 'den sonra yalnız bırakılıyor. Üniversite yaşamları ve kariyer yaşamlarında da izleme ve destekleme olmalı. İstihdam toplumun bütünüyle ilişkili olduğu için üstün zekâlı çocukların istihdamı için toplumsal farkındalığı artırma çalışmalarına ihtiyaç var. Yanlış algılar ve mitlerin düzeltilmesi gerekiyor. Toplumun tamamında farkında olma ve kabullenme düzeyinin artırılmasına ihtiyaç var.
--	--

	<ul style="list-style-type: none">• Üstün zekâlı çocukların girişimcilik özellikleri ve 21. YY becerilerini geliştirmesi desteklenmeli. Üstün zekâlı bireyleri planlanmış ve tam yapılandırılmış sistemlerde çalıştırmak yerine esnek ve kendi geliştirecekleri projelerde çalıştırmamız gerekiyor. Öğrencilerin kariyer yönlendirilmesi bilinçli olmalı. Ezbere tıp mühendislik değil yetenekli ve başarılı olacağı alanlar olmalı. Mızrak ellerinde kendi yollarını bulmaları desteklenmelidir.• Teknopark deneyimi: beyin göçünün önlenmesi her zaman istihdamda öncelikli olmalıdır. Bu durumda beyin göçünü önleyelim demekle olmuyor. Deha adaylarının kendilerini gerçekleştirmelerine uygun kurumlar geliştirilmeli ve önleyici devlet istihdam politikaları geliştirilmeli. Beyin göçünün önlenmesi için göç riski olan üstün zekâlı çocuklar tespit edilip özel takip, kayıt altına alma ve destekleme birimi MEB koordinatörlüğünde kurulmalı.• Üstün zekâlı çocuklar iş ve kariyer yaşamlarında, benzer zorlukları yaşayan ve başarılı rol model üstün zekâlı yetişkinlerle bulunduğu mentörlük ağı kurulabilir. Etkin aktif ve yaşayan figürleri sistemin içinde katkı sunar haline getirmeliyiz. Üstün zekâlı bireylerin istihdamı için ulusal mentöreağı acilen kurulmalıdır. Bu ağı yurt dışında olan üstün zekâlı başarılı vatandaşlarımız da dâhil edilmelidir. Kariyer programları oluşturulmalı ve mevcut olanlar yaygınlaştırılmalıdır.• Üstün zekâlı bireylerin istihdamı çok küçük yaşlardan itibaren başlayabilir. Proje üreten, uzmanlık değeri üretmeye başlayan üstün zekâlı çocuklar ilgi ve yeteneklerine göre iş yaşamı ile erken tanışmalı. Bu fırsatları sunan programlar ve projeler geliştirilmeli. Bu amaçla bu çocuklar bağımsız çalışabilmeleri için çoktan seçmeli sınav cenderesinden
--	---

		<p>çıkmaları zorunludur. Üstün zekâlı bireylerin istihdamı için bir federasyon ya da kurum genel koordinatör olmalı. Milli istihbarattan savunma sanayisine, sosyal bilimlerden spor federasyonlarına sürdürülebilir istihdam desteği için ilgili tüm paydaşları koordine edecek üst bir koordinatör kurum olmalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none">• Beyin göçünün önlenmesi projelerle yürümüyor. Bürokratik engeller, uygun kurum altyapılarının olmaması geri dönüş projelerinin de başarısız olmasına neden oldu. Sinan Küflüoğlu gibi birçok deha bilim insanı geri döndü. Üst bir koordinatör üstün zekâlı bireylerin eğitimi ve istihdamı akademisi ya da kurumuna ihtiyaç var. Bu iş milli öncelikli bir politika ise geniş yetkileri olan, yetkin ve güçlü bir koordinasyon kurumu gereklidir.• Üstün zekâlı bireylerin istihdamında işveren beklentileri analiz edilmelidir. İşveren bu çocuklardan neler bekliyor, özel kontenjanlarla nasıl istihdam edebilirler? İşveren özellikle büyük kurumsal işverenlerin bu konuda şirket stratejisi geliştirmeleri sağlanmalıdır.• Üstün zekâlı bireylerin milli bilinç geliştirmekle birlikte dünya vatandaşı olduğu unutulmamalıdır. Özel kanunlarla kariyerlerinin hangi ülkede devam edeceğini sınırlandıramayız ancak ülkeye nerede bulunurlarsa bulunsunlar katkı sunabilmeleri sağlanmalıdır. Üstün zekâlı bireylerin kariyer gelişiminde toplumsal fayda ile birlikte kişisel fayda ve mutlulukları da amaç olmalıdır.• Bazı BİLSEM’lerde yurtdışı prestijli üniversiteler için öğrencilerine referans mektubu yazma, performans portfolyoları oluşturma gibi iyi örnekler var. Bu referanslar yurtdışı prestijli üniversitelerde bile karşılığı var ancak bizim üniversitemizde karşılığı yok. Kesinlikle öncelikle
--	--	--

		<p>ARGEM başta olmak üzere üstün zekâlı çocuklarımızın çoktan seçmeli sınavların yıkıcı etkisinden uzak tutulması sağlanmalıdır. Çocukların daha erken yaş döneminde sınava başvurmaları ya da lisans düzeyine geçmelerini sağlayan ve tüm dünyada uygulanan esnek sistemin ülkemizde de artık sunulması gereklidir. Bu amaçla üniversiteler sıra dışı özel yetenekleri test eden ve o alanda kontenjan sunan bir ek yerleştirme sistemine sahip olmalıdır. Bu konuda suistimal olmaması için teknik detaylar netleştirilerek bir mevzuat yazılmalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none">• Büyük şirketlerin üstün zekâlı bireylerin istihdamı ile ilgili farkındalık geliştirmesi için eğitim projeleri yapılmalıdır. Türk kültürü ve aidiyetinin sağlanarak ülkemize bağlılıklarının devamlılığı çok önemlidir.• Üstün zekâlı çocukların yetenekleri doğrultusunda hayalleri ve tutkuları var. Kariyer gelişimlerinde bu hayalleri ve tutkularına değer verildiği hissettirilmeli. Bu konuda destek eğitim kurumları, STK'lar rol almalı. Hayalleri ve amaçları konusunda cesaretlendirilmeli. Eğitim sisteminin kısıtlılığında ya da toplumsal önyargılardan kaynaklı engelleri aşmaları için desteklenmelidirler.• Üstün zekâlı bireylerin iş yaşamında zeki ama tembel çocuklar olmaması için uygun zorlayıcı eğitim ve değerlendirme süreçlerine maruz kalarak iradeleri güçlü yetişmelerini sağlanmalıdır.• Üstün zekâlı bireylerin istihdamında strateji oluşturulması sürecinde TÜBİTAK TOBB TÜİK gibi kurumlarla iş birliği fırsatları çalışılmalıdır. TÜZDEV bu iş birliği için çalışma yapmalıdır.
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none">Her sektör ve meslek alanının nitelikli eleman ihtiyaçlarının analizine göre üstün bireylerin eğitimi şekillendirilebilir. 1929 bakanlıkların kendi ihtiyaçları olan nitelikli elemanların vasıflarını raporlamaları sonraki yıllarda eğitimde etkili olmuş. Bunun gibi saha aktörlerinin ihtiyaçları üstün zekâlı çocukların eğitiminde dikkate alınmalıdır.
4.b	Üstün zekâlı bireylerin istihdamı için nasıl bir strateji izlenmelidir?	<ul style="list-style-type: none">Eğitim aşamasında, mesleki hedefler kişisel bazda hedeflenmelidir.Meslek tanımları ülke genelinde tam ve eksiksiz yapılmalı, kişi bu tanımları inceleyerek mesleki seçime karar vermelidir.
4.c	İşyerlerinde üstün zekâlı bireylerin yetenekleri nasıl daha iyi kullanılabilir?	<ul style="list-style-type: none">Sorun tespit eden ve çözen, süreçleri geliştiren, yeni prosesler tanımlayan; keşif, icat, inovasyon kapasitesi yüksek olan kişiler olarak ele alınmalıdır.Şirket/kurum/kuruluş yöneticileri, meslek tanımlama ve üstün yetenekli çocuğu yönlendirme konusunda farkındalığa sahip konuma getirilmelidir.
4.d	Üstün Zekâlı bireylerin yetiştirilmesi için izlenecek öğretmen yetiştirme politikaları nasıl olmalıdır?	<ul style="list-style-type: none">Üstün zekâlı çocuklar öğretmenliği lisans programı açılarak bu alanda ilk adım atılmıştı ancak bu süreç 2016 da kapatıldı.Üstün zekâlı çocuklar eğitiminin akademik düzeyde olmaması alanda fikir birliği dil birliği olmamasına ve istihdamda bir boşluğa neden oluyor?Üstün zekâlı çocuklar Öğretmenliği bölümü aktif olduğu yıllarda yetiştirdiği alan uzmanları önemli bir ihtiyaca cevap verdi. Lisansüstü düzeyde eğitim vermek öğrenci sayısı ve maliyeti açısından daha sınırlı. Üstün zekâlı çocukların özel eğitim alanının altında bir anabilim dalı olmasının sınırlılıkları oluyor. En azından büyük

		<p>üniversitelerde üstün zekâlı çocukların eğitimi bir bölüm olmalı ve üstün zekâlı çocukların psikolojisi,</p>
--	--	---

		<p>üstün zekâlı çocuklar eğitim programları gibi alt anabilim dalları olmalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none">• Üstün zekâlı çocukların eğitimi lisans bölümü mezunları öğretmen olmak yerine koordinatör olarak istihdam edilmelidir. Her eğitim bölgesinde bir koordinatör gerekliliği vardır.• Hizmet içi eğitim programları geliştirilmelidir. Bu anlamda özgün bize uygun eğitim programı geliştirilmelidir. Öğretmen yetiştirme iki başlıkta ele alınmalıdır. Üstün zekâlı çocuklar öğretmenlerinin yetiştirilmesi ve mevcut tüm branş ve alanlarda öğretmenlerin üstün zekâlı çocuklarla ilgili yeterliliklerinin artırılması amacıyla hizmet içi eğitim.• Bütün öğretmenler bu konuda mutlaka eğitim almalıdır. Bu amaçla uzaktan ya da yüz yüze hizmet içi eğitimler yapılmalıdır ve öğretmenlik lisans programlarında bir ders olarak okutulmalıdır.• TÜZDEV öğretmen eğitimi modülü Avustralya kökenli 1800 sayfalık çalışmaya dayanıyor. Bu modül geliştirilerek yaygın bir eğitim şekline dönüştürülebilir. TÜZDEV öğretmen eğitimi amacıyla ayrı bir birim kurmalıdır.• Bilsem öğretmenlerinin konu ile ilgili yetersizlikleri var. Alan yeterliliklerinin artırılması gerekiyor.• Öğretmenlik ihtisas mesleği haline getirilmesi milli hedefimiz ise üstün yetenekliler alanında öğretmen yetiştirme politikaları geliştirilmelidir. Öğretmenlerin istihdam şartlarının iyileştirilmesi ve mesleki saygınlığı öğretmen yeterliliklerini doğrudan etkilemektedir.• Mevcut üstün zekâlı çocukların eğitimi alanı mezunu ancak alanla ilgisiz olan MEB öğretmenlerinin alanla ilgili çalışması sağlanmalıdır.
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none">• Uzaktan Eğitim Kapısı ya da EBA gibi araçlarla tüm öğretmenlere paket temel bir eğitim verilmelidir. Temel farkındalık için. Ayrıca bu eğitimlere ulaşmak isteyen öğretmenlerin ihtiyacına cevap verilmelidir. Bakanlığın bu konuda halihazırda çalışma içinde olduğu belirtildi. Bu çalışmada TÜZDEV iş birliği yapabilir. Sertifikalar verilmeli ve bu sertifikaların geçerliği olmalıdır. Çevrimiçi eğitimin nitelik sorunları nedeniyle öncelikli bilsem öğretmenlerine sonra diğer öğretmenlere eğitim veren gezici eğitici eğitmeni uzman ekipler oluşturulabilir.• Üstün zekâlı çocukların eğitimi bölümü lisans düzeyinde doğrudan öğrenci almayan ancak tüm branşlardan belli sayıda öğrenciyi çift anadal ya da yan dal programına alan bir lisans programı olabilir. Böylece her branş uzmanlığından üstün zekâlı çocukların eğitimi uzmanları yetiştirilmesi sağlanabilir.• Tüm öğretmen lisans programlarında üstün zekâlı çocuklar alan bilgisi ve farklılaştırma modelleri ders olarak okutulmalıdır. Bu konuda üniversitelerde yetki var ancak farkındalık oluşması ve teşvik edilmeleri gerekebilir.• Öğretmen yetiştirme de politika belirleyici YÖK'ten ziyade MEB belirleyici olmaktadır. MEB özel eğitim branşlarını birleştirence YÖK ona uydu. Öğretmen yetiştirme de öncelikli olarak MEB de statü tanınması sağlanmalıdır. TTKB tarafından üstün zekâlı çocukların alan öğretmenliği resmi olarak tanınarak mevzuatı oluşturulmalıdır. Her okulda bir özel eğitim uzmanı olmalıdır. Bu öğretmen okuldaki üstün zekâlı çocuklar destek eğitimlerini de koordine etmelidir. Eğer mümkünse her okulda bir özel eğitim uzmanı ve bir de üstün zekâlı çocuklar uzmanı istihdam edilmelidir.
--	--

	<ul style="list-style-type: none">• Formasyon olarak öğretmen olan öğretmenlerin de hizmet içi eğitim almaları ve formasyon içeriğinde özel eğitim ve üstün zekâlı çocukların eğitiminin bulunması sağlanmalıdır.• BİLSEM e öğretmen seçimi standartları netleşmelidir ve seçici hassas bir öğretmen seçme süreci olmalıdır. Seçim sürecinde sadece yayına değil üstün zekâlı çocuklar öğretmen standartları da dikkate alınmalıdır. BİLSEM öğretmenlerinin seçim ölçütleri güncellenmeli ve performansdeğerlendirilmesi de yapılmalıdır. BİLSEM 1993 yılından 2012 yılına kadar bulunan ve sonra kaldırılan program geliştirme uzmanı kadrosu tekrar ivedilikle getirilmelidir. Farklılaştırma, zenginleştirme ve destekleme öğretmenlerin inisiyatifine bırakılmamalıdır. Çıktıları da değerlendirilmelidir. Ölçme değerlendirme ve program geliştirme uzmanları bilsem ve diğer destek eğitim modellerinde bulunmalıdır.• Farklılaştırma ve öğretimin kişiselleştirilmesinin uygulanması için gölge öğretmen, yardımcı öğretmen ya da stajyer öğretmen sistemi getirilmelidir.• Üstün zekâlı çocuklar odaklı çalışan özel eğitim lisans programları BİLSEM'e öğretmenlik uygulaması öğrencisi gönderemiyorlar. BİLSEM de özel eğitim kadrosu olmadığı için. BİLSEM de özel eğitim öğretmenlik uygulaması kapsamına alınmalıdır.• Kırsal bölgelerdeki BİLSEM öğretmenlerinin ve BİLSEM'e aday öğrencilerin öğretmenlerinin yetersizlikleri daha ön plandadır (Mardin'den örnek verildi). Bu bölgelere öncelikli destek verilmelidir.• ARGEM öğrencisi: İlkokulda üstün zekâlı çocuklar öğretmenliği mezunu öğretmenler zenginleştirme uygulamaları ile bizitanıştırdılar. Yeteneğimi fark etmem ve geliştirmem için
--	--

		<p>ilkokulda bu konuda deneyimli öğretmenlerle çalışmanın çok avantajlı olduğu belirtildi. ARGEM de öğretmen olacak çok üst düzey öğretmenler gelmek istemiyorlar. ARGEM öğretmenleri çok özel donanımlı olmalıdır İstanbul'da olduğu için gelecek öğretmenlere lojman desteği, materyal bütçesi desteği gibi yardımlar olmalıdır. ARGEM öğretmenlerinin İstanbul şartlarında yaşarken özverili çalışmaları için şartlar iyileştirilmelidir. ARGEM öğretmen ekibi BİLSEM tecrübesi olan veya daha önce üstün zekâlı çocuklarla çalışmış ve mümkünse kendisi de üstün zekâlı branş ve rehber öğretmenlerinden seçilmelidir. Gerekirse bu vasıfları haiz öğretmenler özel olarak seçilmelidir.</p> <ul style="list-style-type: none">• Üstün zekâlı çocukların öğretmenleri güçlü alan bilgisi ile birlikte iletişim, gözlem, anlatım gibi mesleki süreç becerilerinde de çok iyi olmalıdır. Öğretmenlerin sevgisi, ilgisi, sabrı ve öğrenciye değer vermesi alan yeterlilikleri kadar önemlidir. Bu anlamda üstün zekâlı çocuklarla çalışacak öğretmenler seçilirken duygusal performansına da bakılmalıdır.• Üstün zekâlı çocukların yetiştirilmesinde rol alacak öğretmenlerin eğitimi tüm öğretmen yetiştirme politikalarından bağımsız düşünülemez. Tüm öğretmen yetiştirme politikaları içinde üstün zekâlı çocuklarla çalışacak öğretmenlerin yetiştirilmesine ve öğretmenlerin üstün zekâlı çocukların eğitimi alanı tüm öğretmenlerin yeterliliklerine de yer verilmelidir. Öğretmen yetiştirme alanı pedagoji üniversiteleri kurularak özel ihtisas üniversiteleri tarafından icra edilmelidir.• Üstün zekâlı çocukların eğitimi alanı öğretmen yetiştirme politikaları değişen yöneticilere göre değişmemelidir. Devamlılığı ve sürdürülebilirliği olan mevzuatı net bir öğretmen eğitimi politikamız olmalıdır. Öncelikli olarak
--	--	--

		ARGEM statü ve mevzuatı ve ARGEM öğretmen istihdam mevzuatı netleştirilmelidir. Öğretmenlerin öğrencileri sosyal duygusal zihinsel gelişim alanlarında ve sanat spor bilim alanlarında çok yönlü desteklenmelerini sağlayacak öğretmenler yetiştirilmelidir.
--	--	--

Tabloda üstün zekâlı çocukların iş dünyasındaki avantajları, zorlukları ve bu çocukların eğitim ve istihdam süreçlerine yönelik çeşitli stratejiler ele alınmıştır. Üstün zekâlı çocukların iş dünyasında karşılaştıkları zorluklar arasında kurum kültürüne uyum sağlama, yönergeleri takip etme ve sosyal becerilerdeki yetersizlikler öne çıkmaktadır. Bu çocuklar genellikle farklı düşünme tarzları nedeniyle ekip çalışmasında zorluklar yaşayabilir ve kurum içindeki sosyal ilişkilerde yalnız kalabilirler. Dolayısıyla, iş dünyasında üstün zekâlı çocukların istihdamını destekleyecek politikaların, bu çocukların benzersiz ihtiyaçlarına ve özelliklerine uygun olarak geliştirilmesi gerekmektedir.

Tablo, üstün zekâlı çocukların istihdamında karşılaşılan en büyük sorunlardan birinin beyin göçü olduğunu vurgulamakta ve bu sorunun çözümü için güçlü araştırma merkezleri ve esnek çalışma politikalarının oluşturulması gerektiğini belirtmektedir. Bu tür çocukların, yeteneklerini ve üretkenliklerini sergileyebilecekleri projelerle ve bağımsız çalışabilecekleri ortamlarla desteklenmeleri önerilmektedir. Bunun yanı sıra, kariyer yönlendirmesinin ezberci ve geleneksel yaklaşımlardan uzak, çocukların tutkularını ve hayallerini teşvik eden bir yapı ile yapılması gerektiği savunulmaktadır.

Tabloda, üstün zekâlı çocukların eğitim ve istihdam süreçlerinin birbirinden bağımsız düşünülmemeyeceği vurgulanmıştır. Eğitimde eksiklikler, çocukların iş dünyasına adaptasyonunu zorlaştırabilir ve bu da iş yerinde karşılaşılan sorunların temelini oluşturur. Bu bağlamda, eğitim yaşamı boyunca desteklenmiş ve mentörlük almış üstün zekâlı çocukların iş dünyasında daha başarılı oldukları belirtilmiştir. Üstün zekâlı çocukların iş yaşamına entegrasyonunu sağlamak için ulusal bir mentörlük ağı kurulması gerektiği önerilmiştir. Bu

ağın hem ulusal hem de uluslararası düzeyde başarılı çocuklarla ilgilenmesi gerektiği ve bu çocukların, yeni nesillere rehberlik edebileceği vurgulanmıştır.

Eğitim alanında ise, öğretmenlerin üstün zekâlı çocuklarla çalışmaya yönelik yeterliliklerinin artırılması gerektiği, bu konuda hizmet içi eğitimlerin ve özel öğretmen yetiştirme programlarının geliştirilmesinin önem taşıdığı ifade edilmiştir. Tabloda, üstün zekâlı çocukların öğretmenlerinin sadece alan bilgisi değil, aynı zamanda iletişim ve gözlem becerilerinin de güçlü olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu öğretmenlerin sabırlı, ilgili ve öğrencilere değer veren kişiler olmaları gerektiği vurgulanmıştır.

Öğretmen yetiştirme politikalarının, mevcut yöneticilere bağlı olarak değişmemesi gerektiği, sürdürülebilir ve devamlılığı olan bir öğretmen eğitimi politikasının oluşturulmasının önemli olduğu ifade edilmiştir. Tabloda, eğitim alanında pedagoji üniversitelerinin kurulması ve üstün zekâlı çocukların eğitimi üzerine uzmanlaşmış üniversitelerin açılması gerektiği gibi öneriler yer almaktadır. Ayrıca, eğitim sisteminde öğretmenlerin üstün zekâlı öğrencileri destekleyecek becerilerle donatılması gerektiği ve öğretmen yetiştirme programlarının bu kapsamda genişletilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, üstün zekâlı öğrencilerin iş dünyasındaki başarıları ve karşılaştıkları zorluklar, bu öğrencilerin eğitim ve kariyer süreçlerinde karşılaştıkları yapısal ve sistematik eksikliklerle doğrudan ilişkilidir. İşverenlerin bu öğrencileri anlamaları ve uygun stratejiler geliştirmeleri, devlet politikalarının bu yönde düzenlenmesi ve eğitim programlarının bu ihtiyaca göre güncellenmesi, üstün zekâlı öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeyde kullanmalarını ve ülkeye katkı sağlamalarını mümkün kılacaktır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

TÜZDEV Öncülüğünde Düzenlenen Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitimi Çalıştayı, önemli çıkarımları ve önerileriyle üstün zekâlı çocukların tanımlanması, eğitimi, tanılanması ve iş dünyasında istihdamı üzerine kapsamlı çözümler sunmuştur. Dört ana başlıkta elde edilen bulgular ve öneriler, ülkemizin üstün yetenekli çocuklarının potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için izlenmesi gereken yolları çizmiş ve bu alanda farklı paydaşların bir araya gelerek ortak çalışma yapmasının önemini vurgulamıştır. Bu çalışmanın dört ana oturumundan elde edilen özeti ve değerlendirmesi aşağıda verilmiştir.

1. Üstün Zekâlı Çocukların Tanımı ve Kavramların Betimlenmesi

Çalıştayı ilk oturumunda, üstün zekâlı, üstün yetenekli ve özel yetenekli kavramlarının tanımları üzerinde durulmuş ve bu kavramların kullanımına dair ortak bir anlayış geliştirilmeye çalışılmıştır. Oturumdan çıkan önemli bulgulardan biri, “Üstün zekâlı” teriminin eğitimciler ve uzmanlar tarafından daha yaygın olarak tercih edilmesi, ancak bu terimin ayrıştırıcı olabileceği yönünde eleştirilerin bulunmasıdır. Bu eleştirilere karşın, üstün zekâlı ifadesinin, zekâ seviyelerinin öne çıkarıldığı bir tanımlama olduğu ve kavramın anlamının doğru doldurulması durumunda etkili bir şekilde kullanılabilmesi belirtilmiştir.

Alternatif terimler arasında “Harika Çocuk”, “Allah’ın Lütfulu Çocuk”, “Bahşedilmiş Çocuk” gibi kavramlar, bu çocukların özel ve toplumsal açıdan değerli olduklarını vurgulamak için öne sürülmüştür. Aynı zamanda, bu çocukların yeteneklerinin yanlış kullanılmasını önlemek için din ve ahlak eğitiminin önemine dikkat çekilmiş ve zekânın “potansiyeli doğru kullanma” becerisinin akıl ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Sonuç olarak, bu oturum özellikle kavramların anlamının netleştirilmesinin, eğitim ve tanımlama süreçlerinin etkili şekilde yönetilmesine katkı sağlayacağını göstermiştir.

2. Üstün Zekâlı Çocukların Eğitimi

Bu oturumda, üstün zekâlı çocukların eğitiminde karşılaşılan temel zorluklar ve çözümler üzerinde durulmuştur. Üstün zekâlı öğrencilerin eğitiminde, farklılaşan kişisel ve mesleki ihtiyaçların karşılanmasının eğitim sisteminin esnekliği ile doğrudan ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Eğitim programlarının kişisel özellikleri ve potansiyelleri dikkate alarak

tasarlanması gerektiği, tepeden inme dayatmaların çoğu zaman başarısızlığa ve yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olduğu belirtilmiştir.

Üstün zekâlı öğrencilerle çalışan öğretmenlerin, bu çocukların kişisel farklılıklarına uygun yaklaşımlar geliştirmeleri gerektiği ve bunun eğitim sürecinin her iki taraf için de dinamik bir süreç olduğu vurgulanmıştır. Bu çocukların eğitiminde sadece akademik başarıyı değil, aynı zamanda sosyal, duygusal ve yaratıcı düşünme becerilerini de destekleyen bir yapının şart olduğu ifade edilmiştir.

3. Üstün Zekâlı Çocukları Tanılama

Çalıştayın üçüncü oturumu, üstün zekâlı çocukların nasıl tanılanması gerektiği ve en doğru tanılama yöntemlerinin neler olduğu üzerine odaklanmıştır. Oturumda, güncel ve çok yönlü değerlendirme ölçütlerinin kullanılmasının tanılama sürecinin başarısı için kritik olduğu vurgulanmıştır. Geleneksel zekâ testlerinin tek başına yeterli olmadığı, bu nedenle çocukların sosyal, duygusal, motor ve yaratıcı becerilerinin de değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu yaklaşım, zekâ testlerinin performansa dayalı ve güncel gelişim özellikleriyle yeniden ele alınmasını önermektedir.

Tanılama sürecinde, kişisel farklılıkların dikkate alınması ve her çocuğun kendine özgü bir potansiyele sahip olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, erken çocukluk dönemi ve 12 yaş sonrası için farklı tanılama yaklaşımlarının benimsenmesi gerektiği belirtilmiştir. Çocukların potansiyellerini sergileyebilmeleri için sadece akademik başarılarının değil, yaratıcı düşünme ve problem çözme yeteneklerinin de değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Ayrıca, tanılama sürecinde aile, öğretmen ve akran gözlemlerinin yanı sıra, çocuğun kendini aday gösterme ve ürün portfolyolarının da sürece dahil edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Eklektik bir yaklaşım benimsenerek, çoklu değerlendirme yöntemlerinin ve hem formal hem de in formal ölçütlerin birlikte kullanılması gerektiği, tanılamada subjektif ve objektif verilerin bir arada değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

4. Üstün Zekâlı Çocukların İstihdamı ve Öğretmen Yetiştirme Politikaları

Son oturumda, üstün zekâlı çocukların iş dünyasında karşılaştıkları avantajlar ve zorluklar, istihdam stratejileri ve bu çocukların yeteneklerinin nasıl daha iyi kullanılabilceği konuları ele alınmıştır. Üstün zekâlı çocukların iş hayatında karşılaştıkları en büyük zorluklardan biri, kurum kültürüne uyum sağlama ve sosyal becerilerin yetersizliği olmuştur. Bu çocukların ekip çalışmasında ve yönergelere uyumda zorluklar yaşaması, sosyal ilişkilerde yalnız kalmalarına neden olabilmektedir. Bu nedenle, işverenlerin ve kurum yöneticilerinin bu çocukları anlamak ve onlara uygun ortamlar oluşturmak konusunda bilinçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Beyin göçü, çalıştayda sıkça tartışılan bir konu olmuş ve üstün zekâlı çocukların yurtdışına gitmesini önlemek için stratejiler geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Araştırma merkezleri, güçlü şirketler ve teknoloji kurumlarının bu çocukları cezbetmesi gerektiği ve üstün zekâlı çocukların erken yaşlardan itibaren iş yaşamına entegre edilerek üretkenliklerinin teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, ulusal bir mentörlük ağının kurulması, üstün zekâlı çocukların kariyerlerinde rehberlik ve destek almasını sağlayacaktır.

Öğretmen yetiştirme politikalarının ise, üstün zekâlı çocukların eğitiminde önemli bir yer tuttuğu ve bu alanda çalışan öğretmenlerin alan yeterliliklerinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda, hizmet içi eğitim programlarının yaygınlaştırılması ve eğitim fakültelerinde bu alana yönelik derslerin eklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Öğretmenlerin sadece alan bilgisi değil, iletişim, gözlem ve öğrencilere değer verme gibi mesleki becerilerinin de güçlü olması gerektiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, çalıştayın bu dört ana başlığı altında yapılan tartışmalar ve sunulan öneriler, üstün zekâlı çocukların potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirebilmeleri için kapsamlı bir yol haritası ortaya koymaktadır. Üstün zekâlı çocukların tanımlanması, eğitimlerinin kişisel ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi, doğru tanılama yöntemlerinin uygulanması ve istihdam stratejilerinin geliştirilmesi, bu çocukların topluma en etkin ve verimli şekilde katkı sağlamaları için önem arz etmektedir. Çalıştayın çıktıları, eğitim politikalarının ve iş dünyası stratejilerinin üstün zekâlı çocukların yeteneklerini en iyi şekilde kullanmalarını destekleyecek şekilde şekillendirilmesine rehberlik etmektedir.

ÇALIŞTAY FOTOĞRAFLARI

